

DISZKRIMINATÍV ADÓSZABÁLY? – AZ EGYHÁZI FELEKEZETEKNEK NYÚJTHATÓ PÉNZÜGYI TÁMOGATÁSOK AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG DÖNTÉSE TÜKRÉBEN *

*Bene Enikő Inge*¹

2017. nyarán meghatározó döntést hozott az Alkotmánybíróság az egyházi hitélet állam általi támogatottságát illetően. A testület szerint indokolatlan az a megkülönböztetés, amely a jelenlegi törvény által lehetővé teszi, hogy a bevett egyházak tagjai felajánlják a személyi jövedelemadójuk 1%-át saját egyházuk számára, viszont a vallási tevékenységet végző szervezetek tagjai nem tehetik ezt meg. Indokolásában előadta, hogy a bevett egyházak, valamint a vallási tevékenységet végző szervezetek egy homogén csoport e tekintetben, amely egység a hívők és az őket megillető alapjogok gyakorlásán alapul. Alapvetően a vallásszabadsághoz való jogból levezetendő meggyőződés szabad megválasztásának a joga az, amely megalapozta az AB döntését és mondta ki ennek kapcsán, hogy a hatályos jogi szabályozás a különböző vallási közösségek egyes tagjai között diszkriminál és nem pedig az különböző vallási közösségeket különböztet meg egymástól valóban fennálló különbségek alapján. Az Alkotmánybíróság egy mulasztásban megnyilvánuló alaptörvényellenességet vélt felfedezni, amikor az Szf. tv. megalkotása során a törvényhozó nem biztosította az adózók részére, hogy adójuk 1%-a kedvezményezettjeként bármelyik vallási közösséget megjelölhessék, csak szűk korlátok közé szorítva ezen lehetőséget. Ezzel az Országgyűlést 2017. december 31-ei határidővel jogalkotási kötelezettség pótlására hívta fel.

A tanulmány célja alapvetően egy átfogó kép alkotása az Alkotmánybíróság döntésében felvetett társadalmi, alkotmányjogi, valamint pénzügyi jogi oldalról is lényeges problémáról, illetve az azzal összefüggésben kísérletet teszek rámutatni további kérdéses pontokra a jelen szabályozást illetően.

Hogyan lehet az szja. 1%-ról rendelkezni?

Az adózók 1998 óta már nemcsak a civil szervezetek részére ajánlhatják fel személyi jövedelemadójuk 1%-át, hanem az egyházak részére is. A szja. 1%-ának felajánlása nem kötelező, viszont érdemes, mert bizonyos egyházaknak a fő bevételét képezik ezek a felajánlások és az adózó számára semmilyen kieséssel nem jár, hiszen ha nem rendelkezik róla ebben a formában, akkor is

* DOI 10.21867/KjK/2018.1.5.

¹ Bene Enikő Inge, egyetemi hallgató, DE-ÁJK

bekerül az államkasszába. Az egyházak részére juttatott felajánlások különösen azért is lényegesek, mert minél több egyszázalékos felajánlás kerül juttatásra az egyházaknak, annál több állami támogatás fogja őket megilletni.² Akkor azonban, hogyha valaki nem rendelkezik az 1%-ról, nem vész el, hanem az állami költségvetés része marad, amelyet majd az állam fog elkölteni a költségvetési törvényben leírtak alapján. A kedvezményezett kör a civil szervezetek csoportja (közhasznú tevékenységet folytató civil szervezetek, alapítványok, közalapítványok – amennyiben a rendelkező nyilatkozat első napja előtt legalább 2 évvel a bíróság nyilvántartásba vett) és az egyházi kedvezményezettek (amennyiben az Ehtv. szerinti bevett egyházak és az adóhatóságtól technikai számot kaptak) csoportja.³

Az 1%-os felajánlások szabályozását illetően azonban már egészen a megjelenéstől kezdődően gyakorlati problémák adódtak. Néhány évvel ezelőtt már elindult bizonyos vita a vallási közösségek jogállása körében, amely egészen az Alkotmánybíróságig jutott. Idén nyáron pedig a jogállásból adódó különbségétel juttatta a testület elé a felajánlással kapcsolatos törvényt. A következőkben az itt felvetett problémákról adok számot, illetve értékelem a hazánkban bevezetett rendszert.

A vallási közösség jogállását érintő kérdések

Az egyházi státuszt érintően hozott Alkotmánybírósági döntésben az indítványozó azt a problémát vetette fel, hogy álláspontja szerint az egyházi státuszt érintő kérdésekben való döntés a vallásszabadsághoz való jogból adódóan feleljen meg az alapjogokkal kapcsolatos követelményeknek. Ezek a követelmények nem érvényesülnek akkor, amikor az Országgyűlés valamilyen vallási közösséget egyháznak minősít. Az ügyben érintett és sérelmezett Ehtv. az egyházi jogállás kérelmezése esetére nem tartalmaz semmilyen indokolási kötelezettséget, így az Országgyűlés semmilyen indokolást nem nyújt, amikor elutasít egyes közösségeket a státusz megszerzését illetően. Az Alkotmánybíróság az ügyben tehát azt a megállapítást tette, hogy az ilyen alapjogokkal összefüggő esetekben azok független bíróságoktól történő elvonása és a politikai természetű Országgyűléshez való telepítése nem felel meg az alapvető alkotmányos követelményeknek.⁴ E tekintetben az indítványozóval szemben védhetőbbnek mondható azon álláspont, mely szerint nem magát az elismerési eljárást előíró törvényi szabályozást kellene megváltoztatni, sokkal jobb megoldásnak látszik a szabályozás elhagyása, ne a bíróságok folytassanak le elismerési eljárást, hanem a független bíróság egy

² <http://egysza.hu/ado1/egyhaziak-tamogatasa-adonk-1-aval/> (letöltés ideje: 2017. 10. 18.)

³ https://nav.gov.hu/nav/inf_fuz (letöltés ideje: 2017. 10. 22.)

⁴ Az Alkotmánybíróság legutóbbi döntéseiből, In.: *Fundamentum*, 2013, 2.szám, 114-118.old.

regisztráción keresztül ismerne el egyes vallási közösségeket bevett egyházként.⁵

A 17/2017 (VII. 18.) AB határozatról röviden

Kérdésként merülhet fel, hogy sérülhet-e a vallási meggyőződésen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma azáltal, hogy a jogalkotó csak bizonyos vallási közösségek tagjai számára biztosította annak lehetőségét, hogy személyi jövedelemadójuk 1%-át egy választásuk szerinti vallási közösség részére ajánlják fel?⁶

A fenti határozatot követően néhány év elteltével újabb döntésre került sor, amelyben már konkrét esetben merült fel a jogállás szabályozásának aggályos tartalma. Az indítványozó panasza az volt, hogy az egyik 2012. évi személyi jövedelemadó benyújtáskor az 1%-ról rendelkező nyilatkozatában az általa megjelölt kezdeményezett egy olyan hitközség volt, amely 2012. február 29-ig működött egyházként, és rendelkezett is a felajánláshoz szükséges technikai számmal. A NAV viszont érvénytelennek minősítette a felajánlást, mivel indokolása szerint az adózó által megjelölt kedvezményezett nem tartozik bele egyik kedvezményezett körbe sem. A kedvezményezett ugyanis csak az Ehtv. szerint megjelölt „bevett egyház” lehet, hogyha a NAV által technikai számmal rendelkezik, az indítványozó azonban érvénytelen technikai számot tüntetett fel. A megjelölt hitközség nem rendelkezett technikai számmal a 2013-as évre, mivel a korábbi technikai száma 2012. május 20-án megszűnt az Ehtv. hatályba lépése miatt. A hatályos Szftv. úgy határoz, hogy *a megszüntetett technikai szám ismételen csak annak a szervezetnek adható ki, amelyet az Országgyűlés a technikai szám megszüntetését követően egyházként ismert el, és csak akkor, ha azt az egyház kifejezetten kérelmezi.* A kérelmező indítványából viszont kitént, hogy az érintett szervezet, miután az Ehtv. hatálybalépése után az egyházi státuszát, 2012. május 20-tól az Szftv. alapján pedig már a technikai számát is elveszítette, nem kezdeményezte újabb szám kiadását. Az indítványozó Alkotmánybírósághoz fordult végül, mert álláspontja szerint a döntés sérti a vallásszabadsághoz fűződő jogát, valamint megvalósítja a diszkrimináció tilalmát. Az Alkotmánybíróság indokolásában előadta, hogy az államnak rendkívül széles mérlegelési jogköre van a tekintetben, hogy milyen pénzügyi támogatások nyújtását teszi lehetővé a különböző egyházakra nézve, valamint kiemelte azt is, hogy nem alkotmányos elvárás az sem, hogy minden egyes vallási közösségnek azonos jogosultságokat nyújtson az állam. Mindaddig nem valósul meg hátrányos megkülönböztetés, ameddig a jogi szabályozás nem az

⁵ Schweitzer Gábor (2017): Szabad egyház-szabad állam: Észrevételek az Eötvös Károly Intézet vitairatához, Szabad egyház a szabad államban – a 2014. október 3-i konferencián elhangzott előadások szerkesztett változatai, 33. old, http://www.ekint.org/lib/documents/1469785236-egyhaziakonf_eloadasok.pdf, (letöltés: 2017. 10. 18.)

⁶ 17/2017 (VII. 18.) AB határozat

összehasonlítható helyzetben lévőket sújtja eltérő rendelkezésekkel. A testület kifejtette, hogy a hatóság nem követett el jogsértést, egyben elutasítva a kérelmező indítványát, mivel a döntést a hatályos törvényi rendelkezésekre alapozták, hitközség pedig a hatályos jogszabályok alapján nem tartozott a kedvezményezett körbe. A törvényalkotó az Ehtv-ben létrehozta a bevett egyházak csoportját, az Sztv. csak ezen csoportra nézve tette lehetővé a kedvezményezettséget. Mindezekkel összefüggésben viszont a grémium jogalkotói mulasztással előidézett alaptörvény-ellenességet állapított meg. Az Alkotmánybíróság ennek során arra kereste a választ, hogy *sérülhet-e a vallási meggyőződésen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma azáltal, hogy a jogalkotó csak bizonyos vallási közösségek tagjai számára biztosította annak lehetőségét, hogy személyi jövedelemadójuk 1%-át egy választásuk szerinti vallási közösség részére ajánlják fel?* Az Alaptörvényből levezethető, hogy a különböző vallási közösségek eltérő jogi státuszt birtokolnak, vagyis a különböző vallási közösségek eltérő jogosultságokkal és kedvezményekkel ruházhatóak fel a jogalkotó által. A szabad vallásgyakorláshoz fűződő jog tekintetében azonban kivételt fogalmaz meg az Alkotmánybíróság, amikor kifejti, hogy minden vallási közösség minden egyes tagját megilleti a szabad vallásgyakorláshoz fűződő jog. Viszont a civil szervezetek részére nyújtható 1% és az egyházi 1% között jelentős különbség mutatkozik, mivel az utóbbi tekintetében a felajánlás alapját az adózó vallási meggyőződése mozgatja, amiből az következik, hogy életszerűtlen úgy egy vallási közösséget támogatni, hogy az nem az adott magánszemély kizárólagos vallási meggyőződésén alapul. Az Alkotmánybíróság tehát alaptörvény-ellenesnek találta azt a jogszabályi rendelkezést, amely a bevett egyházak tagjai számára igen, míg a vallási tevékenységet végző szervezetek tagjai számára nem teszi lehetővé, hogy saját egyházukat támogassák. A hívők ugyanis egyéni jogaik tekintetében homogén csoportot képeznek, amit a hatályos szabályozás nem tart tiszteletben.⁷

Az ügyben felhozott érvek alapján is nyilvánvaló, hogy a jogalkotó diszkriminatív helyzetet teremtett az adózók helyzetét érintően akkor, amikor kizárta a vallási közösségeket a kedvezményezett körből, azt csak a bevett vallásra szűkítve. Ám az sem vitás, hogy a felajánlások szabályozásának tartalmi dilemmáit alapvetően vissza kell vezetnünk az adóirányításos rendszer bizonytalan helyzetére.⁸ Az adóirányításos rendszer kialakításának célkitűzése az volt, hogy az egyházak függetlenedjenek gazdaságilag, amelynél fogva szükségszerű a minél szélesebb körű állampolgári támogatás. Azonban ez a kezdeményezés sikertelennek hatott mindezülig a gyakorlatban.⁹ Az

⁷ 17/2017 (VII. 18.) AB határozat

⁸ Szilágyi Bernadett (2014): Egyházi egy százalék(ok), In.: *Pro Futuro*, 2014/1. szám

⁹ Szilágyi (2014): *i.m.* 78 .old.

egyszázalékos felajánlások csökkenését még jobban fogja erősíteni a nemrég bevezetett elektronikus adóbevallási rendszer is, amelynek negatív utóhatásai már érezhetőek volt tetten érhető a NAV 2 különböző évi kimutatásait összehasonlítva^{10 11} is, amely az új, elektronikus adóbevallási rendszer kihívása is egyben.¹²

Összegzésként megállapítható, hogy az indítványozó ugyan sikerrel fordult az Alkotmánybírósághoz, hiszen az Országgyűlésre jelentős súlyú jogalkotási kötelezettség hárul, kevésbé diszkriminatív szabályozás kialakítását illetően. Hogyha mindenképpen az egyházi érdekeket szem előtt tartva szeretnénk megoldást találni, akkor lehetséges, de hazánkban nem feltétlenül jól működő megoldás lehetne a német egyházadó, ahol vallási hovatartozás-alapú automatikus hozzájárulás működik.¹³

Az egyházak megfelelő működése azonban a vallásgyakorláshoz való jog alapvető feltételeként jellemezhető. Bragyova András az egyik különvéleményében adott hangot az ezzel kapcsolatos álláspontjának: „*Ha ugyanis A felekezet előnyösebb helyzetbe kerül (jogilag egyház lesz), míg B nem, akkor az A felekezethez tartozók, e tekintetben, előnyösebb helyzetben vannak, mint a B hitűek. Az állam ugyan tehet gyakorlati szempontból igazolható különbséget az egyes vallási csoportok, végső elemzésben a hívők között, ez azonban nem alapulhat a csoportok által vallott vallási vagy társadalmi, erkölcsi nézetek értékelésén, vagy egyesek támogatásán, illetve mások elvetésén.*”¹⁴ A jelen helyzet alapján pedig csak jó eséllyel feltételezhető, hogy az állam megfelelő módon teszi magáévá ezen követelményt, vagyis mind a rendelkezésre jogosultak, mind a kedvezményezettek érdekeit szem előtt tartva tesz eleget a vallásszabadsághoz való jog tekintetében az objektív intézményvédelmi kötelezettségének.¹⁵

¹⁰https://www.nav.gov.hu/nav/szja1_1/egyhzak_kiemelt_koltsegvetesi_eloiranyzatok/Kozlemen_y_a_2016.htm

¹¹ https://www.nav.gov.hu/nav/szja1_1/tajekoztatok/Kozlemen_y_Szja_felajanlas_2017.html

¹² <https://mno.hu/gazdasag/egyszazalekos-felajanlasok-mindenkibol-vesztes-lett-2417685> (letöltés ideje: 2017. 10. 25.)

¹³ <http://nemetszagi-magyarok.de/infok/nemet-egyhzado-kirchensteuer> (letöltés ideje: 2017. 10. 25.)

¹⁴ 6/2013 (III. 1.) AB határozat; [263]

¹⁵ Szilágyi (2014): *i.m.* 78. old.

Források jegyzéke:

- <http://egysza.hu/adol/egyhazak-tamogatasa-adonk-1-aval/>
https://nav.gov.hu/nav/inf_fuz
- <http://nemetorszagi-magyarok.de/infok/nemet-egyhazado-kirchensteuer>
- http://www.ekint.org/lib/documents/1469785236-egyhazkonf_eloadasok.pdf,
- https://www.nav.gov.hu/nav/szja1_1/egyhazak_kiemelt_koltsegvetesi_e_loiranyzatok/Kozlemeny_a_2016.html
- https://www.nav.gov.hu/nav/szja1_1/tajekoztatok/Kozlemeny_Szja_felajanlas_2017.html
- <https://mno.hu/gazdasag/egyszazalekos-felajanlasok-mindenkibol-vesztes-lett-2417685>
- <http://nemetorszagi-magyarok.de/infok/nemet-egyhazado-kirchensteuer>
- *Az Alkotmánybíróság legutóbbi döntéseiből*, In.: Fundamentum, 2013, 2.szám, 113-118. old.
- Schweitzer Gábor (2014): Szabad egyház-szabad állam: Észrevételek az Eötvös Károly Intézet vitáiratahoz. In: Szabad egyház a szabad államban – a 2014. október 3-i konferencián elhangzott előadások szerkesztett változatai, 33. old.
- Szilágyi Bernadett (2014): *Egyházi egy százalék(ok)*, In.: Pro Futuro, 2014/1. szám.
- Szilágyi Bernadett (2013): *Az egyházak finanszírozásának kérdései*, PhD értekezés, Debrecen, 2013
- 17/2017 (VII. 18.) AB határozat
- 6/2013 (III. 1.) AB határozat